

***Franciszkańska mądrość budowania Kościoła w nauczaniu św. Jana Pawła II***,  
Wydawnictwo M, Kraków 2022, ss. 495

Święty Jan Paweł II w czasie swego wieloletniego pobytu w Krakowie przed wyborem do posługi Piotrowej miał okazję spotykać się ze śladami wielu franciszkańskich świętych, którzy wywarli na niego ogromny wpływ. Jedną z osób, która wycisnęła znaczące piętno na duchowości polskiego Papieża był św. Brat Albert, któremu Karol Wojtyła poświęcił dramat *Brat naszego Boga*. Inną postacią była bł. Angela Truszkowska, która założyła klasztor felicjanek przy ulicy Smoleńsk. Jan Paweł II zaznaczył też w jednym z przemówień, że mieszkając w Kurii Metropolitalnej w Krakowie, wielokrotnie odwiedzał leżącą po drugiej stronie ulicy bazylikę świętego Franciszka, w której odprawiał Drogę Krzyżową i modlił się przy relikwiach świętych. Do tych świętych należała bł. Aniela Salawa, którą wyniósł do chwały ołtarzy.

Myśląc o franciszkańskich inspiracjach Jana Pawła II, trzeba mieć na uwadze także wzajemne oddziaływanie, polegające na jego osobistym odczytywaniu charyzmatu świętego Franciszka, którym dzielił się z naśladowcami Chrystusa w duchu Biedaczyny z Asyżu. Podczas pierwszej wizyty w Asyżu dnia 5 listopada 1978 roku Papież z Polski tak modlił się przy grobie Biedaczyny: „Ty, który tak bardzo przybliżyłeś Chrystusa Twojej epoce, dopomóż nam przybliżyć Chrystusa naszej epoce, naszym trudnym i krytycznym czasom. (...) Pomóż nam to wszystko przetłumaczyć na prosty i owocny język Ewangelii. Pomóż wszystko rozwiązać na podstawie Ewangelii, aby Chrystus mógł być dla człowieka naszych czasów Drogą, Prawdą i Życiem”.

Wydana przez krakowskie Wydawnictwo M w 2022 roku książka *Franciszkańska mądrość budowania Kościoła w nauczaniu św. Jana Pawła II* ukazuje ogromne bogactwo papieskiej inspiracji użytecznej do tłumaczenia powołania współczesnych franciszkanów na zrozumiały język Ewangelii. Zbiór papieskich wypowiedzi ukazujących się przy różnych okazjach został zebrany i opracowany przez Wydawnictwo M przy współpracy redakcyjnej zasłużonych badaczy i propagatorów duchowości franciszkańskiej w Polsce, o. Zenona Stysia OFM i o. Kazimierza Synowczyka OFMConv. Wprowadzenie do publikacji przygotował o. Zdzisław Kijas OFMConv. Dzieło jest owocem współpracy trzech gałęzi Pierwszego Zakonu św. Franciszka z Asyżu.

Książka została podzielona na czytelne części związane z postacią świętego Franciszka i jego świętych siostr i braci, odnoszące się do wspólnot z różnych gałęzi franciszkańskiego zakonu oraz misji franciszkańskich i miejsc kultu, w których posługują franciszkanie. W ramach poszczególnych części konkretne wypowiedzi papieża zostały ułożone

chronologicznie, co pozwala na łatwe znalezienie danej wypowiedzi, jak też pokazuje ewolucję myśli Jana Pawła na tematy franciszkanizmu. Wypowiedzi te mają najczęściej charakter okazjonalny, to jest nawiązują do przeżywanych rocznic, łączą się z celebrowaniem uroczystości religijnych, zwłaszcza beatyfikacji i kanonizacji oraz są wygłaszane podczas spotkań ze wspólnotami franciszkańskimi.

Uprzywilejowane miejsce w zbiorze dokumentów zajmuje postać świętego Franciszka, któremu poświęcono dwadzieścia jeden wypowiedzi obejmujących listy apostolskie, przemówienia, homilie, telegramy i modlitwy nawiązujące do życia i oddziaływania Patriarchy Braci Mniejszych. Drugą osobą mocno usytuowaną w ruchu franciszkańskim jest święty Antoni z Padwy, na temat którego Papież wypowiadał się pięć razy i wiele razy wspominał go w innych kontekstach. Z okresu jedności zakonów franciszkańskich wspominane są też następujące osoby: św. Bonawentura, bł. Benedetto z Sinigardi, bł. Jakub Strzemię oraz bł. Jan Duns Szkot.

Papieskie przemówienia na temat przedstawicieli Zakonu Braci Mniejszych obejmują dziesięć postaci, z których niektóre są umieszczone w kontekście beatyfikacji grup męczenników. Spośród Braci Mniejszych Konwentalnych najwięcej miejsca poświęcono postaci św. Maksymiliana Marii Kolbe, na temat którego Ojciec Święty zabierał głos siedemnaście razy, nie licząc odniesień umieszczonych w cytatach w ramach innych wystąpień. Podobną pozycję wśród Braci Mniejszych Kapucynów zajmuje św. Pio z Pietrelciny, który był wspomniany przez Jana Pawła II podczas dziesięciu okazji. W gronie kapucynów przedstawiono też wypowiedzi na temat innych świętych i błogosławionych ogłoszonych przez Jana Pawła II. Należą do nich św. Bernard z Corleone, św. Kryspin z Viterbo oraz św. Leopold Mandić i błogosławieni: bł. Honorat Koźmiński, bł. Marek z Aviano i bł. Mikołaj z Gesturi. Na osobną uwagę zasługuje św. Klara z Asyżu, której papież poświęcił uwagę w liście do klarysek oraz w dwóch przemówieniach i w jednym przesłaniu. W kręgu wspomnianych klarysek znalazło się osiem siostr obdarzonych tytułem świętych i błogosławionych.

W gronie świętych Trzeciego Zakonu Regularnego prezentowanych na kartach omawianej książki znalazło się czternaście postaci, w tym czworo Polaków. Należą do nich: św. Brat Albert Chmielowski, bł. Bernardyna Jabłońska, bł. Angela Truszkowska oraz bł. Sancja Szymkowiak. Cztery osoby świętych z Franciszkańskiego Zakonu Świeckich przynależą do różnych epok i stąd też obok św. Elżbiety z Turynii została także wspomniana bł. Aniela Salawa. Najczęściej okazją do papieskich wypowiedzi na temat wyliczanych świętych były rocznice związane z ich życiem lub też dokonywany przez niego obrzęd beatyfikacji.

Odrębną część książki stanowią papieskie przemówienia i orędzia do wspólnot franciszkańskich przygotowane z okazji kapituł generalnych lub obchodów ważnych rocznic.

Materiał w tej części pracy został ułożony w kluczu przynależności do trzech gałęzi pierwszego zakonu, sióstr klarysek oraz wspólnot Trzeciego Zakonu Regularnego i Franciszkańskiego Zakonu Świeckich. Wybór wypowiedzi do tercjarzy regularnych św. Jana Pawła został ograniczony do kilku zgromadzeń franciszkańskich. Na końcu zostały przytoczone wypowiedzi Papieża Polaka na temat misji franciszkańskich oraz miejsc kultu obsługiwanych przez franciszkanów. Obok krótkich cytatów z różnych wypowiedzi, w tej sekcji został zamieszczony list o posłudze braci mniejszych w Ziemi Świętej.

Niewątpliwą wartością prezentowanego zbioru jest zestawienie w jednym miejscu prawie wszystkich wypowiedzi św. Jana Pawła II na tematy związane z postacią i duchowością świętego Franciszka z Asyżu i jego świętych sióstr i braci. Różnorodność tekstów wskazuje na bogactwo tej duchowej rzeczywistości i otwiera na jej ciągle nowe wcielenia w życiu poszczególnych postaci pojawiających się w sztafecie pokoleń ludzi zafascynowanych Biedaczną z Asyżu. Zebrana mnogość materiału powoduje pewne trudności związane z okazjonalnym charakterem wypowiedzi, które mają różny walor i często są umiejscowione w pewnym kontekście, nie zawsze związanym wprost z duchowością franciszkańską. Dotyczy to szczególnie przemówień podczas uroczystości beatyfikacji i kanonizacji, w ramach których są łączone różne osoby z rozmaitych środowisk.

Redaktorzy tomu próbują rozwiązać tę trudność przez stosowanie selekcji materiału i opuszczanie fragmentów papieskich wypowiedzi niezwiązanych wprost z tematem franciszkanizmu. Ponadto są stosowane dwie formy przytaczania tekstów. Jedne z nich są podane jako pewne całości w postaci przytoczonych dokumentów, przemówień i homilii Polskiego Papieża na temat świętych franciszkańskich. Inną formą przybliżenia czytelnikowi treści franciszkańskich w wypowiedziach św. Jana Pawła II są krótkie cytaty, które są umieszczone na końcu poszczególnych zbiorów i są opatrzone tytułami nawiązującymi do przekazywanych treści. Nie znajdują się one w spisie treści i można je znaleźć jedynie dzięki indeksom zamieszczonym na końcu książki.

Jeszcze inną trudnością, którą napotkali redaktorzy książki jest pojawianie się powtórzenia treści spowodowane łączeniem przez papieża różnych wątków w wypowiedziach, które dotyczą uroczystości beatyfikacyjnych. Powtarza się zatem dosłownie fragment tekstu dotyczący św. Ludwika z Casorii na stronie 134 i 344. Odniesienie się do postaci bł. Andrzeja Jacka Longhina zostało umieszczone w tekście nawiązującym do postaci bł. Heleny Marii De Chappotin De Neuville, gdyż była to homilia podczas beatyfikacji kilkorga Sług Bożych. Powyższe uwagi nie są jakimś zarzutem pod adresem publikacji, ale jedynie ukazują zakres trudności, przed którymi stanęli redaktorzy tomu. Trzeba przyznać, że udało im się wybrnąć z tego przez zamieszczenie szczegółowych indeksów umieszczonych na

końcu książki. W zbiorze opublikowano indeks osobowy świętych i błogosławionych oraz indeks rzeczowy obejmujący istotne zagadnienia z zakresu duchowości franciszkańskiej. Zamieszczono też chronologiczny wykaz dokumentów z zaznaczeniem, czasu i miejsca papieskich wypowiedzi. W tym miejscu nie podano jednak szczegółowych opisów bibliograficznych. W samym tekście książki, po niektórych fragmentach stwierdzeń św. Jana Pawła podano też wskazania bibliograficzne pomagające dotrzeć do całości wypowiedzi.

Zebrane dokumenty są cennym skarbem rozważań na temat duchowości franciszkańskiej i niewątpliwie mogą ubogacić refleksję nad obecnością ducha świętego Franciszka w życiu Kościoła i świata. Są one doskonałym materiałem do dalszych badań i wskazują na doniosłość duchowości franciszkańskiej w wytyczaniu dróg świętości w Kościele. Można zatem przypuszczać, że opublikowane w jednym tomie papieskie teksty na temat mądrości Franciszkowego budowania Kościoła staną się treścią medytacji siostr i braci oraz świeckich czcicieli Biedaczyny z Asyżu. Trzeba też mieć nadzieję, że będą przedmiotem refleksji naukowców pogłębiających Franciszkowy sposób życia Ewangelią odczytany przez św. Jana Pawła II.

*Andrzej Derdziuk OFM<sup>Cap</sup>*

\* \* \*

W latach 2023 – 2026 przypadają wielkie rocznice franciszkańskie. Obchodzić będziemy 800 lecie powstania Reguły zakonnej, przedstawienia narodzenia Zbawiciela w Greccio, otrzymania stygmatów przez św. Franciszka i Jego rocznicę śmierci. Nic też dziwnego, że powstało rewelacyjne dzieło przybliżające duchowość św. Franciszka, św. Klary z Asyżu i naśladowców Chrystusa Pana w ich duchu, czyli świętych i błogosławionych, na bazie wypowiedzi św. Jana Pawła II. Zasadniczo dzieło to powstało dzięki wielkiej pracy o. Zenona Stysia OFM i o. Kazimierza Synowczyka OFM<sup>Cap</sup>, którzy nadali jemu znakomity tytuł, ponieważ trzeba się uczyć prawdziwej mądrości w szkole świętych franciszkańskich. Św. Franciszek jest świętym, który stale żyje w Kościele; który stale zyskuje swych wielbicieli i naśladowców. Prawda o nim stale wzrasta, owa prawda nie tylko jednostkowa, ale zarazem prawda zbiorowa – prawda o duchowości franciszkanizmu. Albowiem jest On mistrzem życia duchowego, jakim był dla ludzi sobie współczesnych, jak również jakim może być dla nas, po tylu wiekach. Wydaje się, że Święty z Asyżu przeżywa w naszych czasach renesans,